

RECENZE A REFERÁTY

Peter Michael Bayerlein, **Die Gruppe Oberlauterbach in Niederbayern**. Material-helfte zur Bayerischen Vorgeschichte, Reihe A — Fundinventare und Ausgrabungs-befunde, Band 53, Kallmünz/OPF, 1985, 140 str., 114 tab.

Tato obsažná, se zpožděním otištěná disertační práce dosud málo známého bada-tele se jistě stane základním příspěvkem k poznání dějin středního neolitu Dolního Bavorska. Týká se „bavorského rössenu“ — oberlauterbašské skupiny místního střed-ního neolitu; přináší soupis lokalit (celkem 287 položek; soupis je však ukončen již k r. 1978), vyobrazení nejdůležitějšího inventáře (keramika a ŠI) a analyticko-syntetické zpracování obvyklého komplexu otázek spojených s každou pravěkou kul-turou, včetně otázek její vnitřní dynamiky a vnějších vztahů.

Autor se úvodem věnuje historizujícímu přehledu vývoje poznání a terminologii a zdůvodňuje zavedení jednotného pojmu „oberlauterbašská skupina“ (zde by se žádalo doložit čeho, jakého vyššího útvaru je to skupina). Pasáž o analýze keramiky zahajuje P. M. Bayerlein metodickým úvodem, v němž podává formalizovaný nume-rický popisný systém oberlauterbašské keramiky (tvary 01—251 jsou seřazeny ještě do skupin podle desetinného třídění; systém osmi trojmístných čísel pro základní varianty ornamentace); do deskripčního systému jsou zahrnuty i plastická výzdoba a technologická hlediska včetně barevnosti keramiky. Snazší aplikaci tohoto popis-ného kódu pomáhají přehledné kresebné tabulky (pokud jde o morfologii — tab. 109—113, co se výzdoby týká — obr. 2—7 v textu). Autorův metodický přístup je pozoruhodný, zvláště když je tu patrna i snaha po co největší exaktnosti při tvorbě a klasifikaci jednotlivých prvků. Škoda jen, že jednotlivé pokusy tohoto druhu, které se v evropské literatuře o neolitu začínají vyskytovat, nejsou vzájemně koordi-novány, ba ani — jako v tomto případě — zohledněny; do budoucna by se usnadnila vzájemná kooperace. V tomto konkrétním případě se mi vůbec zdá, že autor ze své-ho zorného pole zcela vypustil Moravu, a to nejen v ohledu numerické deskripce, čímž se sám ochudil o možnost rozšíření vlastních historických úsudků (např. v ob-lasti rondelové architektury a synchronizace vývoje). Z dalšího analyzovaného in-ventáře stojí za zmínku především drobné torzo ženské sošky střelického typu z Oberpörling (obr. 8 na str. 51), které ukazuje jednoznačně ke střednímu Podunají, do oblasti MOG—MMK I.

Typologicko-statistické vyhodnocení keramiky (seriační matrice) vede dále autora k periodizaci oberlauterbašské skupiny. Rozlišil 3 stupně se 4 fázemi (I, IIa, IIb, III). Toto třídění se zdá být potvrzeno i srovnáním s vývojem sousedních soudobých kultur. Vývoj oberlauterbašské keramiky dobře ilustruje přehledná tabulka na konci knihy.

Další partie je věnována celkovému kulturnímu fenoménu, zejména sídlištním a kultovním poměrům. Svěbytné tvary oberlauterbašské keramiky, vycházející spíše

ještě ze sortimentu LnK, a charakteristická výzdoba (rytá ornamentace, zčásti dvojité izolovaný vpich — „geißfußartiger Doppelstich“) danou skupinu dostatečně charakterizují a profilují; není pochyb o její samostatnosti a odlišitelnosti od vlastní VK. Sleduje se její kompaktní areál (jihovýchodní a Dolní Bavorsko a Horní Falc jižně Dunaje, spec. sprašové terény podél Dunaje a Isary, srov. mapky na obr. 18 až 20) s výběžky na východ až do Plzeňské kotliny. Sídlištní a hospodářské poměry nevykazují podstatné změny oproti staršímu neolitu, objevuje se však zvýšený počet opevněných a výšinných sídlišť, mezi jiným také několik dvojitých rondelů (Zeholfing II Kothingeichendorf, Künzing II Unternberg, Etting-Gneiding, Ramsdorf); autor uvádí některé analogie bavorským kruhům (Porýní, Dolní Rakousko), nevidí však na Moravu a dále k východu. Z hlediska dnešního pohledu není na místě ani konstatování, že dvojité rondely jsou specifikem oberlauterbašské skupiny. O pohřebním ritu zatím není mnoho známo; jednotlivé pohřby, nebo nanejvýše jen menší skupinky hrobů ukazují na používání inhumace s ukládáním mrtvých v poloze natažené naznak i v poloze skrčené, s nepatrným množstvím milodarů.

Závěrečná kapitola je věnována chronologickým vztahům (srov. též přehlednou tabulku na str. 100). Oberlauterbašská skupina spadá časově mezi konec LnK a začátek münchshöfenské skupiny; její 1. stupeň má vztahy k hinkelsteinské skupině, 2. stupeň ke großgartašské skupině a ke střednímu stupni VK a poslední 3. stupeň vykazuje vliv pozdní VK a LngK. Na konec vývoje spadá menší keramická skupina s jemně rytým ornamentem „Maginger Art“, tvořící přechod k münchshöfenské skupině. Komplex Oberlauterbach nelze tudíž ani po stránce vnitřního vývoje unifikovat s VK; střední fáze VK existovala v jihovýchodním Bavorsku vedle oberlauterbašské skupiny. Přesný jejich vztah nelze — podle autora — bez větších intencionálních výzkumů zatím objasnit. Problém proniknutí lidu s VK a jeho genetický podíl na vzniku oberlauterbašské skupiny zůstává nadále otevřený. Oba kulturní celky lze zařadit pod nadřazený pojem jihovýchodobavorské střední neolitikum.

Bayerleinovu knihu je třeba přivítat. Uceluje pohled na inventář oberlauterbašské skupiny, naznačuje progresivní metody klasifikace a exkavce její keramiky a otevírá i nové možnosti studia interkulturních vztahů dané epochy. Má také velmi slušnou polygrafickou úroveň. Ukazuje však také na stále nedořešenou otázku informovanosti v archeologii a to i v oblasti poměrně úzce specializované.

Vladimír Podborský

Emilie Pleslová-Štiková, **Makotřasy: A TRB Site in Bohemia**, FAP 17, Praha 1985, 281 str., 89 tab., 44 diagramů, celkový plán lokality a řada analytických tabulek.

Cílem nadepsané práce byla podrobná publikace a souborné zhodnocení dlouhodobého výzkumu známé lokality TRB v Makotřasích, okr. Kladno. Kromě předmluvy je dílo rozděleno do 5 hlavních kapitol. V první nás autorka stručně seznamuje s dějinami výzkumu, přírodními podmínkami lokality a způsobem, jakým výsledky výzkumu bude prezentovat.

Druhá kapitola je věnována popisu získaného pramenného materiálu. Autorka se zabývá nejdříve nálezy z drobných záchranných výzkumů K. Žebery, L. Hájka a A. Knora, provedených do r. 1961. Posléze je podán popis materiálu ze záchranného výzkumu r. 1961, který poskytl bohatý inventář TRB a především unikátní informace (časná metalurgie mědi, objev dvou ohrad), jimiž se lokalita v Makotřasích stala jednou z nejdůležitějších míst tohoto typu nejen v Československu, nýbrž v celé Evropě.

Ve třetí kapitole, doplněné řadou názorných diagramů a analytických tabulek, pisatelka interpretuje nálezy získané do r. 1961. Její první část obsahuje zhodnocení funkce příkopů I a II, sídlištních objektů a pohřebního ritu. Výskyt příkopových ohrazení, případně opevnění TRB je u nás velmi vzácný. Stopy po opevnění jsou známy z výšinných sídlišť Zabuřany, okr. Teplice, Mužský-Hrada, okr. Mladá Boleslav, a Praha 6-„Baba“. Superpozice dvou příkopů, zjištěná v Makotřasích, je zcela unikátní. Autorka zařadila oba příkopy do baalberského stupně TRB, přičemž